

číslo 1 / 2025 | ročník 56 | číslo 118

zpravodaj

Sdružení absolventů a přátel lesnických škol pískeckých

Vážení přátelé, kolegové, lesáci.

Zdravím vás z Písku, města nad řekou Otavou, obklopeného mořem lesů. Takto viděli naše město básníci a umělci, ale i my, současná generace tyto fenomény vnímáme. Zejména smíšené lesy, ve kterých je patrný různý odstín zelené barvy, dle dřevin a jejich stáří, jsou v tomto období něco úžasného. Pohledy na lesy z rozhledny Jarník, při dobré viditelnosti nabízí zážitek, který zůstává dlouho v paměti.

Pro každého lesníka je patrná příměs douglasky, která je v Píseckých horách zastoupena 3%. Ty nejstarší sázeli naši předci před 140 lety. Dnes na bohatších stanovištích předrůstají o 10 až 15 m všechny ostatní dřeviny. Zároveň je patrná promyšlenost umísťování dřevin dle expozic a terénu. Pochybuji, že naši pradědové využívali nějaké typologické průzkumy, ale byli každý den v lese a využívali zkušenosti. Všimli si, která dřevina roste lépe zde a jiná vedle. Které nevadí kameny, kde jsou přízemní mrazíky. To jsou ty detaily, důležité při zakládání porostů pro další generace.

Při takovémto pohledu přemýšlím nad názory některých odborníků nechat vše na přírodě, jak by asi vypadaly Písecké lesy, které postihla před 80 lety obrovská sněhová a větrná kalamita, při které muselo být vytěženo 600 tisíc m³ dřeva a vzniklo 2 tisíc ha holin.

Těžko si představit v jakých podmínkách a za jakého úsilí bylo vše ručně zpracováno, odvezeno koňskými potahy. Paseky vyklizeny a řádně zalesněny hospodářskými dřevinami.

Ještěže naši předci nerezignovali a Písecké lesy obnovili. Neubráním se tedy myšlenkám, že poctivá práce, se vždy vyplatí. To se snažím předat i mladší generaci lesáků, čerstvých maturantů „nechtějte být průměrní“.

Každý rok naše Sdružení oceňuje 2 nejlepší studenty u příležitosti předání maturitních vysvědčení. Přitom studenti, jejich rodiče a známí si vyslechnou různé proslovy a rady do života od nás starších. Pochybuji, že vnímají, ale je to příležitost připomenout historii, tradice a ten příběh lesa.

Je krásné vidět mladé lidi odhodlané vstoupit do života dospělých.

Přeji jim, ale i nám, ať se můžeme potkávat a bavit se o zelených lesích, které nás obklopují.

Udělejme pro to maximum.

Předseda SAPLŠ
Ing. Václav Zámečník

DOMOV MLÁDEŽE V NOVÉM KABÁTĚ

Zatímco letos bude od července do konce října probíhat rekonstrukce hlavní budovy školy, nový domov mládeže má už převlékání do nového kabátu úspěšně za sebou. Nová fasáda, nová okna, nová střecha a na ní fotovoltaické panely. V létě ještě projde obnovou také venkovní vstupní prostor a pak už to bude bez chyby. Na druhou stranu obléct do nového moderní budovu z roku 1993 není tak složité. To historická budova školy bude skutečnou výzvou. Tak si držíme všichni palce!

Michal Grus

STOPY BÝVALÝCH OBYVATEL STARÉHO INTERNÁTU

Zveřejňovali jsme to nedávno na sociálních sítích, ale pro ty, kdo se jim vyhýbají, je Zpravodaj SAPLŠP prostorem, kam tato informace patří především.

Uprostřed současných rekonstrukcí budov jsme zavzpomínali na obnovu budovy starého internátu v roce 2019. Při odstraňování spodního nátěru jsme na ozdobných prvcích pod okny ve druhém patře narazili na pamětní nápisy studentů z přelomu 40. a 50. let. Tehdy jsme je zdokumentovali a novým nátěrem zakonzervovali pro další generace.

Co je ale zajímavé, nápisy jsou na fasádě vzhůru nohama. Je to proto, že je tehdejší studenti mohli napsat pouze při hlubokém vyklonění z oken svých pokojů. Tak hlubokém, že je nebylo možné vytvořit bez toho, aby jejich autora někdo visícího hlavou dolů držel v pokoji za nohy.

A pak že blbosti tropí jen dnešní mladá.

Michal Grus

SETKÁNÍ PO 55TI LETECH OD MATURITY (PŘÍSPĚVEK PSÁN V ROCE 2024)

Začínám svůj příspěvek vzpomínkou na náš předposlední také výroční třídní sraz, který jsme měli 25. května 2019 v Písku v Hotelu „U Zlatého býka“. Tento sraz byl slavnostním srazem po 50ti letech od maturity. (viz Zpravodaj č.2, rok 2019, str. 35-36-37).

A opět se vkrádá uvést to otřepané, ale pravdivé pořekadlo...“a léta běží, vážení“....a jak rychle....

Ano, uběhlo dalších 5 let a my jsme se sešli na třídním srazu po 55ti letech od maturity, tentokrát U Reinerů v Písku.

Na sraz se osobně dostavilo 21 spolužáků, což jsme jako organizační třídní výbor přivítali s nadšením a považujeme to za důkaz stále přetrvávající dobré party naší třídy. Bohužel, nemoc už nedovolila 4 spolužákům na sraz přijet.

Smutnou skutečností také bylo, že od našeho srazu v r. 2019 nám odešli další dva spolužáci na cestu, z které se už nikdo nikdy nevrací... Proto jsme si v programu našeho setkání uctili minutou ticha památku jak našich učitelů, tak i našich spolužáků – kamarádů.

Zde jen uvádím, že z 37 spolužáků, kteří maturovali v červnu 1969, je nás ke dni konaného srazu 25 mezi živými. Na tomto srazu jsme poprvé již nemohli přivítat naše učitele, kteří nás učili, neboť již nežijí, nebo jejich zdravotní stav neumožnil jejich účast.

Přesto jsme si alespoň připomněli osobnosti našich kantorů, jako byl náš první třídní, prof. František Vondrášek, druhý třídní Ing. Arnošt Landa, ředitele školy za našeho studia Ing. Neumanna a Ing. Forsta. Nevynechali jsme ani ikonickou postavu prof. Svatopluka Rozsívala (zvaného „sváta“), který nepochybně zůstává v myslích velké řady absolventů „lesárny“, zvláště pak starších ročníků. Nemohli jsme ani pominout osobnost Ing. Vlastimila Kučery (zvaného „Vlastík“), který se v srpnu t. r. dožil 100 let. Alespoň touto cestou mu takto ještě jednou srdečně gratulujeme, neboť jsme mu jako naše třída IV. A (1969) zaslali písemnou gratulaci (nar. 24. 08. 1924).

Do výčtu našich oblíbených kantorů nutno zmínit i Ing. Josefa Vondráška, který se také v tomto roce dožívá úctyhodného věku 90 let (nar. 28. 12. 1934). Připomněli jsme si léta studia a spoustu zážitků z dob studia. včetně toho, jak nás tehdy všichni učitelé — kantorů učili a nejen to, ale i jak nás vychovávali svými příklady, jednáním a vzory, jak má student vyrůst v mladého, vzdělaného muže a který bude v životě dělat jen čest své alma máter, tedy „písecké lesárny“.

V průběhu setkání bylo řečeno mnoho poznatků ze života každého z nás, z rodin a co jsme každý prožil jak profesně, tak i v osobním životě. Roky nás posouvají stále blíž k „osmdesátce“ a tak, bohužel, řada z nás si již nese životem různé neduhy a nemoci. Bereme to všichni s pokorou a jsme moc rádi, že se stále ještě (hodně z nás) můžeme setkávat na našich třídních srazech v Písku.

Jak to bývá, příjemné chvíle plynou rychle a i náš sraz dospěl k „zavírací hodině“.

Nastala chvíle rozloučení a ukončení srazu. Nelze jinak, než na závěr opět uvést naše skoro „heslo „“kamarádi, pojdte se scházet , dokud je s kým“... S tímto jsme se rozešli , doufáme maximálně na rok, do svých domovů, s odhodláním, setkat se opět za rok v Písku v r. 2025 na našem třídním srazu. Popřáli jsme si dobré zdravíčko, jež je pro nás všechny hlavním předpokladem pro účast za rok v Písku.

V Písku / Plzni 26. září 2024

JUDr. Josef K U N A

za třídu IV. A , maturitní ročník červen 1969

Společná fotografie ze srazu dne 18. května 2024

NÁRODNÍ PARK KŘIVOKLÁTSKO – DOBOJOVÁNO ???

Už více než 15 let trvá snaha MŽP o vyhlášení národního parku na Křivoklátsku, který by měl být v cílovém stavu velkoplošně bezzásahový. A to i přesto, že vynikající lesní porosty, které mají být jeho součástí, nejsou výsledkem přírodních procesů, ale jsou výsledkem téměř třístaletého cíleného lesnického hospodaření. Za tu dobu bylo vyhlášení vzhledem k politické situaci už třikrát „na spadnutí“, ale díky aktivitám řady lesnických osobností i institucí, i soustředěnému odporu obyvatel téměř 30 obcí, k němu dosud nedošlo. Snad nejbližší k tomu měla minulá Fialova vláda, když se jí podařilo úspěšně dotáhnout návrh na vyhlášení NP Křivoklátsko v poslanecké sněmovně až do 2. čtení. Tam skončil, protože volby ukončily činnost tehdejší vlády i poslanecké sněmovny.

Lesnický park Křivoklátsko — okno do vzorového hospodaření v lesích. Foto autor.

Nová poslanecká sněmovna vznikla výsledkem voleb ze tří politických subjektů – ANO, SPD a Motoristé sobě. Z těchto tří subjektů byla vytvořena i nová vláda, která má na další osud křivoklátských lesů diametrálně odlišný pohled, než minulá Fialova vláda. Nejen že si nedala NP Křivoklátsko do svého programového prohlášení, ale ve shodě se všemi třemi subjekty o něj ani žádným jiným způsobem neusiluje. Od všech máme příslib, že ani v průběhu volebního období nebudou v tomto směru vyvíjet žádnou aktivitu.

V neděli 12.4.2026 začínal na výstavišti v Brně Veletrh Silva Regina. Jeho součástí bylo i předávání Ceny Jiřího Nováka, udělované jednou za dva roky lesnickým osobnostem za výjimečný počin v lesnicko-dřevařském sektoru. Shodou okolností

byl na tuto cenu v letošním roce nominován Ing. Robin Ambrož, Ph.D., ředitel společnosti Colloredo Mannsfeld, s.r.o. ve Zbirohu, který je současně i členem dozorčí rady Lesnického parku Křivoklátsko. Je to v pořadí už druhý křivoklátský lesník, který tuto cenu z rukou ministra zemědělství v posledních 10 letech obdržel. Jeli jsme mu se synem při té příležitosti za křivoklátské lesníky pogratulovat a měli jsme jedinečnou možnost setkat se při tom pod patronací RV České lesnické společnosti i s panem ministrem zemědělství Martinem Šebestýánem.

Vysvětlili jsme mu podrobně, proč se křivoklátská lesníka chtějí starat i nadále o své lesy a pochopil také, proč mají křivoklátské obce takový odpor k národnímu parku a proč nechtějí měnit lesní hospodáře v okolí svých domovů.

Pan ministr nám potvrdil výše citované stanovisko vlády k NP Křivoklátsko, a současně nás upozornil na skutečnost, že současná vláda může garantovat svůj postoj pouze po dobu svého vládnutí.

V případě, že některá z budoucích vlád bude mít jiný názor, může se snaha o vyhlášení NP dostat znovu na pořad jednání. Současně s tím nám pan ministr doporučil, využít ty následující 4 roky klidu k nalezení takové formy řízení hospodaření v křivoklátských lesích, aby další vlády už neměly důvod měnit formu ochrany přírody na tomto území z kategorie CHKO na národní park. Je to pro nás nejen námět na činnost, ale i naděje, že se to s podporou ministerstva zemědělství, státního podniku LČR a dalších lesnických institucí, i za současné podpory křivoklátských obcí, podaří. Jednou z úvah je určitá forma účelového lesního závodu s větším zaměřením na ochranu přírody, kde by zisk nebyl hlavním smyslem podnikání. Je to stále ještě otevřená otázka a námět k uvažování.

Ing. Miroslav Pecha

Setkání s panem ministrem Martinem Šebestýánem. Foto: Archiv LPK
Zleva: Miroslav Pecha, ředitel OPS Lesnický park Křivoklátsko, Miroslav Pecha st., předseda PS ČLS Křivoklát

Velkoplošná přirozená obnova bukových porostů Foto: autor

Křivoklátské lesy s bohatou druhovou skladbou lesních porostů Foto: autor

ZÁCHRANA, REPRODUKCE A VYUŽITÍ ZACHOVANÝCH ZDROJŮ REZISTENTNÍHO KRUŠNOHORSKÉHO SMRKU

Úvod

Lesy v Krušných horách byly po dlouhou dobu zárukou biodiverzity a plnily i ostatní ekologické funkce. Již od středověku však začal být jejich stav negativně ovlivňován těžbou rud (stříbro, cín, měď aj.) a rostoucí hustotou osídlení. V raném novověku se významně projevil vliv transformace hornictví a hutnictví z řemeslné do velkopřemyslové výroby. Ve 2. pol. 20. stol. pak došlo k masivnímu odumírání krušnohorských lesů s převahou smrku v důsledku vysoké produkce kouřových emisí uvolňovaných z tepelných elektráren při spalování hnědého uhlí s vysokým obsahem síry. Vznikly tak rozsáhlé imisní holiny, které byly i s využitím buldozerové přípravy půdy ze značné části obnovovány náhradními dřevinami (bříza bělokorá, jeřáb ptačí, smrk pichlavý aj.), neboť obnova smrskem ztepilým nebyla většinou úspěšná. Pro zachování genofondu krušnohorského smrku ztepilého byly tehdy z nejodolnějších jedinců s uspokojivým zdravotním stavem odebrány rouby a z nich napěstované klony (roubovanci) byly vysazeny v klonových archivech in situ (v Krušných horách) a jako záloha i ex situ (v jiných, imisemi nezasažených oblastech). Od 90. let se díky odsíření elektráren imisní situace postupně zlepšovala, takže je i přes některé přetrvávající nepříznivé důsledky většinou již možný návrat k běžnému lesnímu hospodaření.

Příspěvek se zabývá využitím metod vegetativního množení při záchraně genofondu k imisím rezistentním genotypům (jedincům) smrku ztepilého krušnohorského původu s důrazem na lesnickou aplikační praxi. Zefektivnění metod vegetativního množení vyústilo v záměrné využívání sekundárních řízků (tj. odebíraných ne z původních a dnes již většinou přestárých roubovanců, ale z jejich vegetativně namnožených potomků). Z nich vypěstovaní sekundární řízkovanci mají výrazně vyšší vitalitu a ujmavost.

Klonový archiv rezistentního krušnohorského smrku in situ, Vernéřov, LS LČR Klášterec. Foto Jaroslav Dostál, srpen 2020

Opatření na záchranu a zachování genetických zdrojů původního krušnohorského smrku ztepilého

Opatření na záchranu a zachování genetických zdrojů původního krušnohorského smrku mají úzký vztah k problematice vegetativního množení a zakládání reprodukčních výsadeb, kdy je nutno sledovat i provenienční a genetická hlediska. Využíváním těchto prostředků v lesnické praxi jako způsobu, jak čelit následkům imisní zátěže, se v minulosti zabývala řada zahraničních i domácích autorů. Výsledky výzkumu potvrdily možnost užití klonového sadebního materiálu a selekce in situ k výběru potenciálně stresolerantních klonů smrku, které mohou vytvářet kostru uměle obnovovaných porostů a přispívat tak k vyšší stabilitě lesních ekosystémů v extrémních horských podmínkách. V souvislosti s potenciální nabídkou sazenic z autovegetativního množení byla dříve předmětem diskuse jejich srovnatelnost se sazenicemi generativního původu z hlediska ujmavosti, růstu a vitality, kterou (i v případě smrku) výzkum vesměs potvrdil (MALÁ et al. 1999, 2010; CHALUPA 2000; ŠINDELÁŘ 2002; FRÝDL et al. 2011b; DOSTÁL et al. 2018 aj.).

Např. v rámci aktivit projektu LČR „Ověření geneticky podmíněných charakteristik výsadeb vegetativních potomstev rezistentních variant smrku ztepilého vegetativního původu na vybraných lokalitách Krušných hor“ financovaného v letech 2009–2011 Lesy České republiky, s. p., byly u srovnatelných dvojic výsadeb krušnohorského smrku ztepilého z let 1994–2001 (LS Horní Blatná, LS Klášterec, LS Kraslice, LS Litvínov) zhodnoceny rozdíly mezi růstem řízkovanců a jedinců generativního původu (DOSTÁL et al. 2018). Obdobné stanovištní podmínky dvojic ploch byly ověřeny fytoecologickým šetřením. Kvalitativní a kvantitativní charakteristiky mezi jedinci obou ověřovaných variant byly podobné. V rámci Krušných hor tak lze vegetativní reprodukci úspěšně využívat. Při řešení byla věnována pozornost i posouzení genetické diverzity uznané směsi klonů (matečnice) Hrad (LS Klášterec) a návrhům na využívání vegetativně množného materiálu ze zdrojů in situ a ex situ (FRÝDL et al. 2011a, 2011b, 2011c).

Již koncem 80. a v průběhu 90. let byla v Krušných horách zahájena realizace šlechtitelských programů zaměřených, v rámci bilaterálních smluv s vlastníky, na záchranu a zachování genofondu původních dřevin (např. HYNEK, FRÝDL 1988). Intenzivnější projekty probíhaly zejména na LHC Litvínov (HYNEK et al. 1999), na LHC Městské lesy Most a na území Lesů Jezeří k. s. (HYNEK, BURIÁNEK 1999a, 1999b). Na vybraných lokalitách byly provedeny inventarizace genetických zdrojů autochtonních lesních dřevin zaměřené na vytipování cenných jedinců. V lesních vegetačních stupních 6 a 7 byly též odebírány vegetativní části smrku ztepilého, chlumního ekotypu borovice lesní, dubu zimního a jilmu drsného pro získání výpěstků laboratorními metodami in vitro.

Doporučení pro využívání genetických zdrojů krušnohorského smrku zachovaných v podmínkách ex situ v klonových archivech ve středních Čechách byla v dalším období částečně realizována v rámci výzkumného projektu NAZV „Využití vegetativních variant rezistentního krušnohorského smrku při obnově lesa v Krušných horách“ (2015–2018). Kromě Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i. (VÚLHM), se na jeho řešení podílely Městské lesy (ML) Chomutov, Lesy Jáchymov, s. r. o., Lesy Města Jirkova, p. o., a školkařská firma PEXÍDR, s. r. o. Jako uživatel výsledků vystupoval i Městský úřad Klášterec nad Ohří. Cílem bylo ověření možností repatriace klonů původních krušnohorských smrků do lesů Krušných hor a získání informace o jejich genetické variabilitě. Během řešení byly v Krušných horách založeny tři výzkumné plochy s řízkovanci původem z 24 klonů rezistentních

Klonový archiv rezistentního krušnohorského smrku ex situ, Cukrák, Jiloviště. Foto Josef Frýdl, září 2020

krušnohorských smrků s cílem sledovat v dalším období charakteristiky jejich přežívání, vitality a růstu. Deklarovaná identita klonů byla ověřena analýzami DNA. V podmínkách in situ byly založeny i směs klonů (matečnice) a semenný sad. Identické genetické zdroje byly současně založeny i ex situ v jižních Čechách. Významným výstupem projektu byly vypracované metodické postupy zaměřené na produkci a využití vegetativně namnoženého reprodukčního materiálu rezistentního krušnohorského smrku (FRÝDL, NOVOTNÝ 2018; PEXÍDR et al. 2018).

V letech 2020–2024 navázal výzkumný projekt podpořený TA ČR „Zachování genetických zdrojů rezistentních variant krušnohorského smrku ztepilého v kontextu realizace opatření ke zmírnění dopadů sucha a probíhajících změn prostředí“ řešený VÚLHM. Jeho cílem bylo kromě pokračování snah o zachování a reprodukci rezistentních variant krušnohorského smrku i hodnocení výzkumných ploch založených v rámci předchozího projektu in situ u ML Chomutov, Lesů Města Jirkova, Lesů Jáchymov, ML Klášterec a ex situ na lokalitách PEXÍDR, s. r. o., v Protivíně (FRÝDL et al. 2021, 2023). Výzkumné plochy byly původně založeny s využitím primárních řízkovanců vypěstovaných z řízků odebraných ve starším klonovém archivu ex situ na lokalitě Jíloviště-Cukrák. Přes počáteční problémy s ujmavostí se podařilo vypěstovat dostatečné počty výsadbyschopných řízkovanců k založení všech tří ploch. Během dalších inventarizací však byly registrovány vysoké ztráty, ke kterým docházelo v důsledku přetrvávající nižší vitality řízkovanců v synergii s vlivem nepříznivých stanovištních podmínek i extrémů počasí v prvních letech po výsadbě. V roce 2023 tak musely být plochy na lokalitách ML Chomutov a Lesů Jáchymov pro takřka stoprocentní ztráty řízkovanců vyřazeny z evidence, v níž zůstala pouze plocha na lokalitě Lesů Města Jirkova, kde zůstala zachována zhruba čtvrtina vysazených jedinců.

Další aktivitou projektu byla rejuvenilizace a rekonstrukce již přestárlého klonového archivu rezistentních forem krušnohorského smrku, který byl založen v roce 1998 in situ na lokalitě Vernéřov (LČR, s. p., LS Klášterec). Při obnově tohoto klo-

Roubovanec rezistentního krušnohorského smrku v matečnici in situ, Pavlovský Špičák, MÚ Klášterec. Foto Jaroslav Dostál, srpen 2020

nového archivu byly identity zastoupených klonů a jejich genetická různorodost ověřeny analýzami DNA. Z ramet ověřených klonů byly odebrány rouby, které byly ve školce PEXÍDR, s. r. o., využity k vypěstování roubovanců. Materiál byl později převezen k dopěstování do aklimatizační školky Kovářská (LČR, s. p., LS Klášterec). Rekonstrukce klonového archivu Vernéřov byla realizována formou založení nového semenného sadu a zároveň směsi klonů na lokalitě Vejprty (2024), kde byli spolu s rejuvenilizovanými klony z Vernéřova pro doplnění a zajištění vyšší úrovně genetické diverzity vysazeni i roubovanci klonů rezistentního krušnohorského smrku původem z klonového archivu založeného v 70. letech 20. stol. ex situ na lokalitě Jíloviště-Cukrák.

Součástí projektu byl rovněž dílčí experiment zaměřený na ověření možného využití somatické embryogeneze při zajišťování reprodukčního materiálu. Pro účely odvození experimentální embryogenní kultury z rezistentních klonů krušnohorského smrku byl ze směsi klonů in situ ve správě ML Klášterec nad Ohří z genetiky odlišných jedinců odebrán pokusný materiál v podobě nezralých šišek, který byl následně ověřován na pracovišti Ústavu experimentální botaniky AV ČR, v. v. i. Hodnocena byla úspěšnost indukce (odvození) embryogenních kultur z různých zdrojů semen s cílem prokázat jejich vhodnost pro získávání kvalitního reprodukčního materiálu (FRÝDL et al. 2023; FRÝDL, FULÍN 2024).

Další opatření a náměty pro zachování, reprodukci a využití genetických zdrojů rezistentního krušnohorského smrku

V rámci návrhů dalších opatření zaměřených na danou problematiku je nutné vycházet z dříve získaných výzkumných poznatků a jejich ověření v lesnické praxi. Potenciální přínosy budou vycházet i z úrovně posílení biodiverzity, vyšší kvality výsadeb odolných variant smrku ztepilého, vyšší stability obnovených porostů a v dlouhodobém horizontu i z předpokládané nižší potřeby vylepšování a celkově nižších provozních nákladů na obnovu lesa. Významný bude i přínos pro životní prostředí, kdy využití dochovaných variant původního krušnohorského smrku při obnově v minulosti imisemi poškozených lesů, příp. při rekonstrukci náhradních porostů poškozených v nedávné době např. kloubnatkou smrkovou, přispěje ke zlepšení zdravotního stavu zdejších porostů. Finalizace a zúročení dosavadních výzkumných a poloprovazních aktivit souvisejících se zachováním a reprodukcí rezistentních variant krušnohorského ekotypu smrku ztepilého a jejich repatriací do oblastí původního rozšíření v Krušných horách by měla spočívat ve verifikaci a doplnění stavu klonů a nastavení provozního managementu všech založených vegetativních výsadeb na lokalitách in situ a ex situ i rekonstruovaného semenného sadu ve správě LČR, s. p., LS Klášterec a ve vytvoření ucelené koncepce repatriace s ohledem na původ a možnosti využití zdrojů.

Poznámka: Příspěvek byl zpracován v rámci institucionální podpory MZE-RO0123. Při zpracování byla využita zejména studie: FRÝDL J., NOVOTNÝ P. 2024. Zachování genetických zdrojů rezistentních variant smrku ztepilého v Krušných horách – review. Zprávy lesnického výzkumu, 69 (4): 302–306. <<https://doi.org/10.59269/ZLV/2024/4/747>>, kde lze nalézt i plné citace literárních zdrojů, na něž je odkazováno v textu.

Josef Frýdl – Petr Novotný

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i., Strnady 136, 252 02 Jíloviště
e-mail: frydl@vulhm.cz, pnovotny@vulhm.cz

Plodící roubovaneček rezistentního krušnohorského smrku v semenném sadu in situ, Hora Sv. Šebastiána, ML Chomutov. Foto Radek Vernar, únor 2024

VÝŘEZY ŠUMAVSKÝCH SMRKŮ VE SBÍRKÁCH NÁRODNÍHO ZEMĚDĚLSKÉHO MUZEA OHRADA

ZÁZRAČNÝ SMRK — WUNDERFICHTE (422 let / výčetní průměr 1,28 m / výška 60 m / objem 45 m³)

Pocházel z revíru Zátoň; přesná lokalita nebyla doložena. J. E. Chadt Ševětínský o něm píše: „Smrk „Wunderfichte“ v poleší Žatoňka (Šatava) u Vimperka na Šumavě v Čechách. Rostl v pralese pod Boubínem (Luckenwald), byl 60 m vysoký, měl ve prsní výšce 4,02 m v obvodu (1,28 m v průměru). Dle sečtených ročních kruhů, které jsem se zvětšovací sklem počítal, byl 422 roků starý. Obsahoval 45 m³ dřevní hmoty. Byl roku 1882 poražen pro okresní výstavu ve Vimperku a tam vystaven.“

Údaje o průměru kmene se rozcházejí s dalšími šetřeními, včetně toho, které v roce 1864 prováděl lesmistr John. Ten uvádí průměr 128 cm na pařezu, nikoliv ve výčetní tloušťce.

Pařezový kotouč byl trvale deponován spolu s dalšími obdobnými výřezy ve vstupní chodbě původního loveckého zámku Ohrada u Hluboké nad Vltavou. Údajně po II. světové válce došlo ke ztrátám některých evidenčních štítků a výřez z Wunderfichte tak nelze identifikovat, nicméně v současné době probíhají v muzeu dendrochronologické průzkumy s cílem opět přiřadit jméno tohoto velikána ke správnému výřezu. Jde totiž o prokázaný doposud nejmohutnější smrk, který byl v oblastech horské Šumavy, Novohradských horách a oblasti Vyššího Brodu zjištěn a nepřekonan.

KŘÍŽOVÝ SMRK — KREUZFICHTE (395 let / výčetní průměr 1,70 m, výška 57,72 m, objem 37,14 m³)

Křížový smrk „Kreuzfichte“ stával na křížovatce hlavních rozdělovacích linií původních poleší Zátoň, Boubín, Včelná a Mlynařovice. Na tomto místě je dosud dělicí mezník (památník) s jeho jménem a letopočtem 1895, kdy měl být jako uschlý smýcen. Měl průměr kmene na pařezu 174 cm, výšku 57,7 m, 37 m³ objem a stáří 395 let. Do kmene byl vysekán kříž, připomínající tragickou událost z roku 1823, kdy zde byl nešťastnou náhodou zastřelen jeden z tlupy pašeráků.

Na místě Křížového smrku je monument. Foto: mapy.cz

Na památníku (mezníku), postaveném v roce 1859, jsou nápisy Kellne (Včelná), Schattawa (Zátoň), Müllerschlag (Mlynářovice). Jméno stromu je zaznamenáno pod nápisem Kellne, pod nápisem Schattawa je uvedena nadmořská výška v tehdejších stopách 3462 — tj. dnešních 1100 m n. m.

V roce 1946 byl památník návštěvníky lesa rozvalen (pravděpodobně pro své německé nápisy). Roku 1948 jej lesníci opět postavili, německý nápis byl překryt betonem a byl vytesán český název Křížový smrk. Zaměstnanci lesního závodu Vimperk (Boubín) v roce 2000 vrátili pomníku původní podobu. Poblíž stromu stával lovecký zámeček, od kterého se prý v době říje rozcházeli časně ráno lovečtí průvodci se svými hosty, a cestu zpět jim pak ukazovala vysoká koruna smrku, přesahující okolní porosty. Křížový smrk lze považovat za přímého předchůdce boubínského Krále smrků.

Schwarzenberský hajný a nadšený regionalista Josef Puhani vydal v roce 1926 vlastním nákladem poutavou knihu o 18 kapitolách, věnovaných různým tématům panství Vimperk. Kniha vyšla v němčině pod názvem „Chronologické poznámky k dějinám Vimperka a okolí“. Kromě zevrubného popisu lesnického hospodaření v různých revírech, složení lesů a pralesů či popisy lesnického hospodaření je jedna z kapitol přímo věnována tzv. Křížovému smrku a události, která dala tomuto stromu jméno.

Při přeshraničních převozech zboží se Sasko do Čech a dále do Bavorska byly cla tak vysoká, že často u určitého zboží poplatky převyšovaly značně jeho vlastní hodnotu. Kupci si tedy nechávali vybrané clo ze saské hranice před vstupem do Bavorska vrátit. Často se tak stávali obětí organizovaných skupin ozbrojených pašeráků, kteří je oloupili a ukradené zboží pašovali po stezkách přes Boubín zpět do vnitrozemí, mnohdy až k Písku. Na zpáteční cestě pak intenzivně pytláčili a dostávali se do boje s lesním personálem.

„O vzniku křížové smrčiny u Kubani se vypráví následující: Kolem roku 1820 se často přepravovalo tzv. „tranzitní zboží“ (především káva, ocelové výrobky atd.) po silnici ze Sasko přes Čechy do Bavorska: toto zboží bylo sice na saské hranici řádně proceleno, ale clo bylo často vyšší než cena zboží. Proto si kupující nechali na celním úřadě v Landstrassen – s uvedením, že zboží je určeno pro Bavorsko – znovu vrátit zaplacené clo a skutečně pokračovali v cestě směrem do Bavorska. Avšak sotva vozy dorazily do malého lesíka před bavorskou hranicí, byly přepadeny dostatečným počtem ozbrojených pašeráků (většinou z Landstrassen), kteří již předem byli přesně informováni o čase příjezdu a množství zboží, a byly zcela oloupeny. Pašeráci nyní převáželi zboží po takzvané tranzitní stezce (přes Basum) do Čech, přičemž často došli až k Písku, a na zpáteční cestě pak pilně pytláčili v loveckém revíru bez povolení. Když pak v roce 1823 taková pašerácká skupina 74 osob odpočívala u smrku, stalo se, že 23letý Josef Jungbauer, který se později stal hajným a postavil také hajnici v Korkushütte, neopatrně vystřelil a zabil 22letého mladíka; mrtvé tělo pak pašeráci na zpáteční cestě odnesli až do Kuschwardy, kde bylo pohřbeno. Na památku této nehody byl později do této smrky vytesán kříž, čímž vznikl název „Kreuzfichte“ (Křížový smrk). Křížový smrk – v nadmořské výšce 1136 m – byl starý 395 let, vysoký 55 m a poskytl objem dřeva 3714 metrů krychlových. Tato mohutná smrčina přečkala velké vichřice v letech 1868–1870, později však v důsledku poškození a svého vysokého věku 395 let padla.“ Asi nejzajímavější popis události u Křížové smrče najdeme v klasickém díle Josefa Pavla „Boubín šumavský prales“. Autor zde uvádí i jména všech protagonistů, a tak se dozvídáme, že postřelen byl při nehodě lapka jménem Kraml. „Přitáhl (Jungbauer) si pušku na kolena, nasypal pánvičku prachu a zamířiv do vrcholu smrče,

kde sedělo hejno vran, čekající trpělivě na zbytky pašerácké hostiny, zapálil hubku na kohoutku. Vtom kterýsi z rozjařených lapků do něho vrazil, rukou mu trhl. Zakouřilo se, bác! — vyšla rána a rozlehla se hromem. A v tutéž chvíli jeden z lapků zaúpěl. Byl to mladý Kraml. Válel se bolestí po zemi, svíjel se a hryzal kamení a zem jak smrtelně raněné zvíře. A dříve, nežli se vzpamatovali pašeráci z leknutí, zachroptěl Kraml, zahlcen krví, a rozhodil naposledy pažemi, zkroucenými smrtelnou křečí. ... To bylo roku 1823 a tehdy byla Křížová smrč stará více nežli tři sta let.“

Kde je zmíněný Kraml pohřben, jsme bohužel nedohledali ani v matrikách zemřelých a pochovaných ve Strážném. Mohl pocházet z jiné domovské obce nebo je tato často citovaná pověst poněkud nepřesná.

Na Lukenské cestě, asi 1890. Foto: von Shöeller. Sběrka NZM

KRÁL SMRKŮ (věk 440 let / výčetní průměr 1,62 m / výška 57,6 m / objem 29,19 m³) Přes 400 let starý, téměř 58 metrů vysoký smrk byl chloubou a asi nejznámější stromovou ikonou Boubínského pralesa. Byl nazýván Králem smrků, někdy také Králem Šumavy a obdivován četnými návštěvníky, kteří k němu tehdy mohli přijít stezkou vedoucí do středu pralesa, kde stál. Strom to byl velmi populární a o jeho rozměrech kolovaly fantastické údaje — například Rudolf Janda v roce 1950 píše, že: „... je vůbec nejmohutnějším stromem československých pralesů, mohutnější než dobročská jedle, a uvádí výšku 63 metrů a objem 48 m³ (!). Král smrků padl při vichřici 4. prosince 1970 a byl tehdy už suchý, uschl v roce 1969. Jeden ze tří výřezů z jeho kmene je uchováván v loveckém zámečku Obora u Hluboké spolu s výřezy z dalších šumavských velikanů. Rozměry výřezu mohu překvapit, má totiž v průměru necelý metr. Důvodem je hniloba, Král smrků byl ku stáru napadený václavkou a vyhnílý tak, že výřez musel být odebrán až z výšky téměř 12 metrů. Hniloba také způsobila nadměrné rozšíření spodní části kmene. Základní dendrometrické údaje Krále smrků jsou průměr ve výšce 1,3 m 162 cm, výška 57,6 metru, objem 29,19 m³ (to je oficiální údaj, pokud by se počítalo po metrových sekcích, byl by výsledek 30,48 m³). První

živé větve byly ve výšce 25 m, nejdelší větve dosahovaly 6,5 m a byly ve výšce 39 m. Kmen byl silně nakloněn, vychýlení od svislé osy dosahovalo 11 metrů. Při pádu se jeho vrchol natříkrát přerazil.“

Za života stromu byly odebrány rouby. V roce 1969 zcela usychá a v následujícím roce jej vyvrací vichřice.

Vývrat padl překvapivě jihovýchodním směrem, nikoliv tedy ve směru svého původního západního lim vychýlení vrcholu od svislé osy. Pochopitelně kromě převládající hmoty koruny směr pádu ovlivnil tah kořenového náběhu i směr větru. Při pádu se vytrhl kořenový bal 7 x 3 m, kmen se pak těsně před vrcholem přerazil na 5 částí, a to na délce 50,50 m, 55,40 m, 56,40 m, 57,30 m, takže zůstala ještě 30cm špička. Jeho rychlý konec během jediného roku byl překvapivý. K úvahám o jeho zkláze se přidává i vliv návštěvníků, ačkoliv již od roku 1963 je návštěva pralesa řízena, pohyb je povolen za přítomnosti průvodců pouze po vyznačené trase, avšak celková návštěvnost činila průměrně 50 000 návštěvníků ročně — docházelo na obvodu Krále smrků, u něhož končí exkurzní trasa, právě v důsledku maximální koncentrace návštěvníků k neúměrnému poškozování jeho kořenového systému. Nutně se zde musela podstatně ztuhnout půda, přičemž lze předpokládat, že se i snížila o několik decimetrů. Je tedy možno s velkou určitostí říci, že se zrychlil proces hniloby a usychání. Tím se snížila stabilita stromu, což přispělo nakonec k jeho pádu.

„Opakovaně sešlapovaná půda se snížila, povrchové a podpovrchové kořeny počaly zahnívat. Posléze pak hniloba zachvátila celý pařez — kde vznikla dutina — která vyzněla až v 10 metrech jeho oddenkové části. Již v té době byl jeho vrchol nakloněn od svislé osy o více než 11 metrů.“ Cesta do středu pralesa byla pro značné škody způsobované turisty nakonec v roce 1980 zrušena.

Naskytla se jedinečná příležitost prověřit na ležícím kmeni dosavadní literaturou uváděné dendrometrické údaje, z nichž některé nemohly být na dosud stojícím kmeni objektivně prověřeny. To se týká především jeho objemu. Údaje různých původních pramenů udávaly zde hodnoty většinou v rozmezí 40 — 54 plm hroubí s kůrou, a to proto, že nebyla známa přesná hodnota nepravé výtvarnice.

V roce 1971 je provedeno podrobný dendrometrický průzkum.

V 11,3 metrech délky kmene byly odebrány výřezy (320 cm), ze kterých byl přesně odvozen věk. V roce 2000 jsou odřezány slabší výřezy z těchto odebraných vzorků a vystaveny u nás na Ohradě, v muzeu v Kašperských Horách a v informačním středisku Lesů ČR v Zátoni.

Ing. Václav Kinský, NZM Ohrada

Literatura:

MACAR, Václav. MARŠÍK, František. Lesmistr Josef John a boubínský lesní komplex s pralesní rezervací. Ministerstvo zemědělství ČR, úsek lesního hospodářství. Praha 2005, str. 70.

MACAR, Václav. Studie o nejznámějších mohutných smrcích boubínského komplexu in Lesnictví: Forestry: mezinárodní vědecký časopis. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 04.1973, 19(4), s. 341. ISSN 0024-1105

PURKYNĚ, Emanuel. Lovecký zámek u Ohradách u Hluboké. Zábavy myslivecké, svazek III., V Praze 1856, vydavatel František Špatný. Tisk Antonín Renn.

ŘEHÁK, Jaroslav. Boubín: státní přírodní rezervace, 1961, Nakladatelství Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody

CHADT-ŠEVĚTÍNSKÝ, Jan Evangelista. Staré a památné stromy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: popisy 165 vzácných stromů se 30 obrazy význačných druhů. V Praze: Unie, 1908, s. 46.

JANDA, Rudolf, JANDOVÁ, Zdenka. Naše pralesy, Orbis. Praha, 1953. 2 vydání.

Padlý Král a vlevo Nástupce, foto okolo roku 1971. Sbírk. NZM

matrika

NOVÍ ČLENOVÉ

2546 Ing. Bc. Pavel Vlk SLŠ 2002 Na Vyhliídce 368, 383 01 Prachatice

ZMĚNA ADRESY

2380 Roland Velhartický 6/11/1940 Daskabát 306, 379 01 Třeboň
1993 Jaroslav Hron 12/11/1967 378 82 Staré Město p. Landštejnem 2
1629 Antonín Chyška 1/26/1960 Bolevecká 15, 301 00 Plzeň
2459 Miroslav Kortus 1/25/2001338 45 Strašice 171
869 Lumír Faltys 5/14/1950 Hluboš 180, 262 22 Hluboš
1599 Otakar Paukner 9/21/1961 Luženská 412, 382 11 Větrný
2175 Ing. Václav Pavliš 8/1/1974 Stálkovská 632, 378 81 Slavonice

ZEMŘELI

293 Ing. Vlastimil Kučera ? 2025 Třída Přátelství 1996, 397 01 Písek
352 Venuše Kinská 30.12.2025 U Vodáka 2383, 397 01 Písek
1124 Pavel Růžička 29.12.2025 Švermova 270, 398 11 Protivín
1480 Ing. Václav Roztočil 11.8.2023 Rpety 28, 268 01 p. Hořovice
1351 Miloslav Ježek 30.9.2025 Hrádecká 10, 312 00 Plzeň
592 František Korbel 2019 Palackého 718, 349 01 Stříbro
324 Ing. Jan Vágner 2022 Zelenohorská 77, 323 14 Plzeň 1/20/2026
2304 Ing. Karel Malý 29.3.2025 Podolské nábřeží 1124/2, 147 00 Praha 4
1675 Marino Forster 15.10.2022 384 42 Lenora 60
859 Ing. Stanislav Kolín 26.1.2025 Třešňovka 485, 383 01 Prachatice
260 Ludvík Švehla 26.12.2021 Kaštanová 821, 383 01 Prachatice
1443 Olga Rožanská 9.1.2026 Červený Hrádek 42, 431 11 p. Jirkov
815 Ing. Vladislav Rulec 2023 Žižkova 17, 351 01 Františkovy Lázně
2156 Jiří Tkadlec ? Okružní 1350, 391 02 Sezimovo Ústí II
193 Pavel Karlovec 2.6.2025 Kladruby 16, 364 61 Teplá
194 Václav Harmáček 6.5.2026 Tř. Vítězství 151, 353 01 Mariánské Lázně
1185 Jiří Berdych 5.2026 Skořice 93, 338 43 p. Mirošov 6/3/2026

NZM OHRADA
MUZEUM LESNICTVÍ,
MYSLIVOSTI
A RYBÁŘSTVÍ

LESY | ŘEKA | PLAVECKÉ ŘEMESLO | TRADICE

LESNICKÉ DNY

VORAŘSKÝ DEN

FENOMÉN DŘEVA | MOTOROVÉ PILY | JIHOČESKÝ DŘEVORUBECKÝ POHÁR | LESNÍ PEDAGOGIKA

ZÁMEK OHRADA | HLUBOKÁ NAD VLTAVOU

pátek 4. září 2026 | 8.30–11 hod.

LESNÍ ŠKOL(KA) | komponovaný naučný a zábavní program pro školy s lektory

sobota 5. září 2026 | 10–15 hod.

VÝSTAVA HISTORICKÝCH MODELŮ MOTOROVÝCH PIL | 300 sběratelských exponátů s ukázkami provozu

LESNICKÁ PRÁCE | výstava jednoho dne

HARVESTOROVÝ TRENAŽER LESNICKÉ ŠKOLY V PÍSKU | vyzkoušejte si zručnost operátora

MODELÝ VORŮ | ukázky ze sbírek NZM Ohrada

JIHOČESKÝ DŘEVORUBECKÝ POHÁR | II. závod série soutěže profesionálních dřevorubců

UKÁZKA PRÁCE PLAVCŮ | spolek Vltavan Purkarec v akci

LESOOBJEVOVÁNÍ | zábavná tvořivá dílna pro děti i dospělé

SVAČINKA | klobásy, flísky a jiné pochutiny ve stylovém podání SDH Purkarec

Vyzkoušejte si lesnické nářadí | Vytvořte si plak s lesníkem | Sestavte si vor | Záběhová expozice LES pramenů | Ukázky sbírkových předmětů z lesnictví a dopravy dřeva | Záběhová a naučná expozice Muzejní pohádkové sklepy | Výstavy PES A LOV

Vstupní: venkovní amfí muzea zdarma | vstup do expozice a výstav muzea – platí vstupní na akci: 50,- Kč / 100,- Kč

Národní zemědělské muzeum Ohrada – muzeum lesnictví, myslivosti a rybářství | Ohrada 11, 373 41 Hluboká nad Vltavou | Zřizovatelem muzea je Ministerstvo zemědělství.

www.nzm.cz

JcTED.cz

Česká televize

Český rozhlas